

คำนำ

ข้าวเหนียวเป็นพืชอาหารหลักของชาวไทยในภาคอีสาน และภาคเหนือ เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญที่สุดข้าวเหนียวมีผลต่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชน ข้าวเหนียวส่วนใหญ่ปลูกเพื่อบริโภคภายในประเทศที่เหลือจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถส่งออกได้ทั้งในรูปแบบข้าวสารและผลิตภัณฑ์ จากความสำคัญของข้าวเหนียวที่นับวันยิ่งมีบทบาทสำคัญมากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่งได้มีความตื่นตัวในการหาทิศทางการพัฒนาข้าวเหนียวที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น แต่ในปัจจุบันจะพบว่า ฐานข้อมูลข้าวเหนียวของไทยนั้น ยังไม่มีการเก็บรวบรวมไว้อย่างจริงจัง ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการและการวางแผนการผลิตข้าวเหนียวในอนาคต จึงได้เสนอโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาฐานข้อมูลข้าวเหนียวเพื่อความมั่นคงทางอาหาร ต่อสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และได้รับการสนับสนุนทุนเพื่อการวิจัยครั้งนี้ บัดนี้การวิจัยได้เสร็จสมบูรณ์ จึงได้จัดทำรายงานการวิจัยเพื่อให้งานวิจัยเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสาธารณชนและเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ดังวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เนื่องจากการให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ศูนย์วิจัยข้าว สำนักงานเกษตรจังหวัด พานิชย์ จังหวัดสำนักงานจังหวัด ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ด้านข้าวเหนียว ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล และให้สัมภาษณ์แนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณยิ่ง

ขอขอบพระคุณคณะทรัพยากรธรรมชาติและอุตสาหกรรมเกษตรในการอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนการทำงานวิจัยในครั้งนี้ และที่สำคัญขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยและให้โอกาสบุคลากรด้านการวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณคณะผู้ร่วมวิจัยทุกท่านที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานวิจัยฉบับนี้ให้สำเร็จ ลุล่วง ผู้เขียนมีความซาบซึ้งในความกรุณาอันดีจากทุกท่านที่ได้กล่าวนามมา และขอกราบขอบพระคุณอีกครั้งมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์การวิจัย	2
3. ขอบเขตงานวิจัย	2
4. นิยามศัพท์	2
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
1. สถานการณ์การผลิตข้าวเหนียว	3
2. พื้นที่เพาะปลูกข้าวเหนียว ข้าวเจ้าและผลผลิต	4
3. คู่แข่งทางการค้าข้าวเหนียวของไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต	8
4. การใช้ประโยชน์จากข้าวเหนียว อดีต : ปัจจุบัน : อนาคต	10
5. ข้าวเหนียวกับความมั่นคงทางอาหาร	11
6. ฐานข้อมูล	15
บทที่ 3 วิธีวิจัย	20
บทที่ 4 ผลการวิจัย	24
1. นโยบายด้านการผลิตข้าว และแผนของประเทศ	24
2. สถานการณ์การผลิตข้าวเหนียวในประเทศไทย	31
3. สถานการณ์การผลิตข้าวเหนียวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	33

4. การผลิตข้าวเหนียวให้ได้มาตรฐาน GAP	41
5. ผลิตภัณฑ์การแปรรูปข้าวเหนียว (สินค้า OTOP วิสาหกิจชุมชน)	46
6. หน่วยงานและผู้เชี่ยวชาญข้าวเหนียว	46
7. วารสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าวเหนียว	46
8. แผนที่แสดงการผลิตข้าวพื้นเมืองในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	47
9. การผลิตข้าวเหนียวเพื่อความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	66
บทที่ 5 สรุปและวิจารณ์ผล	101
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	
เอกสารแนบ ที่ 1,2,3	